

ARHEOLOŠKI PREDMETI Z GRADU KOZLOV ROB

Slika 1: konica izstrelka (PN 1191) z v koroziji ohranjenim lesenim nasaditvenim delom.

Slika 2: izstrelek po končanem postopku.

Na gradu Kozlov rob nad Tolminom so v letih 2020 in 2022 potekala obsežna arheološka izkopavanja. Leta 2021 in konec leta 2022 smo konservirali in v nekaterih primerih tudi restavrirali prek 400 predmetov, ki jih lahko okvirno datiramo v 16. in 17. stoletje. Njihova ohranjenost je bila različna, a po splošni oceni relativno dobra. Ključen pa je bil hiter konservatorsko-restavratorski poseg. Najprej smo vse predmete dokumentirali, fotografirali, izmerili in vizualno ocenili stanje. Posebno občutljive in dovzetne za propadanje so bile številne železne konice oziroma osti samostrelnih izstrelkov, predvsem v predelu tula. V nekaterih primerih, a le v korozijskih produktih, so se ohranili sledovi lesenih nasaditvenih delov teh izstrelkov (sliki 1 in 2). Tanka pločevina tulca je bila v številnih primerih močno korodirana in nestabilna s prisotnostjo železovega oksihidroksida akaganita, zato je bilo treba te dele po raziskovalnem delu čiščenja utrditi z epoksidno smolo, čemur je sledil alkalno-sulfitni postopek. Predmete smo nato izpirali v destilirani vodi, jih vakuumsko posušili ter nekatere zaradi nestabilnosti ponovno utrdili. Sledilo je čiščenje z raznimi skalpeli, peskanjem ter brušenjem z mikromotorjem in različnimi abrazivnimi diamantnimi nastavki. Izmed vseh železnih predmetov smo največ časa in pozornosti pri čiščenju namenili železni šatulji (sliki 5 in 6), ki je bila tako močno korodirana, da pred čiščenjem ni bilo mogoče določiti površine.

Slika 3: Na nožu (PN 1129) smo koščeni del ročaja uspeli odstraniti od železa, ga konservirali in nato namestili nazaj.

Slika 4: Na rezilu noža (PN 1024) smo pod plastmi korozije odkrili verjetno znak izdelovalca.

Slika 5: Železna šatulja (PN 1052) in vilice pred posegom.

Slika 6: Na robu šatulje odkrit pasovni ornament.

Slika 7: Delno ohranjen koščeni glavnik (PN 1077) pred posegom...

...in po končanem posegu.

Slika 7: Ornamenteran koščeni predmet (PN 1091) z žebljem pred posegom.

Zelo pogosto, še posebno v primerih, ko je predmet zaradi korozije neprepoznaven ali na njem pričakujemo določene posebnosti, se odločamo za rentgensko slikanje, ki nam omogoča pogled skozi plasti korozije. Tokrat nam žal ni bilo dostopno, zato smo se odstranjevanja korozije previdno lotili s peskanjem pri nizkem tlaku (1,5–2 bara), pri katerem smo uporabili zelo fin elektrokorundni pesek velikosti 53–90 mikronov. Kmalu smo po obrobem delu odkrili pasovni ornament z rastlinskim motivom in mu ob previdnem čiščenju in odstranjevanju korozije sledili po vsem obodu predmeta. Ornament z motivom rozete se je pokazal tudi na spodnjem zunanem delu predmeta. V sklopu predmetov, ki smo jih konservirali leta 2022, jih je bilo veliko sestavljenih iz več kovin ali zlitin (železo v kombinaciji z medenino ali bakrom), npr. ključavnice, ključi in deli orožja. Pri teh predmetih smo se zaradi njihove občutljivosti na alkalije izognili alkalno-sulfitnemu postopku, pač pa smo kloridne snovi iz njih odstranili z namakanjem v destilirani vodi, ravno tako jih v nadaljnjem postopku nismo premazali z zaščitno raztopino tanina. Po čiščenju smo te predmete vakuumsko posušili, lakirali in premazali z renesančnim voskom.

Slika 8: ker žeblja nismo mogli ločiti od kosti, smo njegove vidne dele le očistili, utrdili in polakirali.